

## WYMAGANIA EDUKACYJNE - KLASA CZWARTA: MŁODA POLSKA, DWUDZIESTOLECIE MIĘDZYWOJENNE, LITERATURA WSPÓŁCZESNA

Wymagania edukacyjne są zintegrowane z programem nauczania *Przeszłość i dziś*. Wymagania dostosowano do sześciostopniowej skali ocen.

<p><b>Stanisław Wyspiański i teatr modernistyczny:</b>  <b>Stanisław Wyspiański „Wesele”, Tadeusz Żeleński-Boy „Plotka o „Weselu” (fragm.), przykłady malarstwa modernistycznego, w tym obraz Stanisława Wyspiańskiego, „Taniec” Wojciecha Weissa, „Błędne koło” Jacka Malczewskiego</b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• interpretuje Wesele wskazując jego dwupłaszczyznowość</li> <li>• na podstawie Plotki... przedstawia historyczne realia Wesela, ukazane postacie, sytuacje, anegdoty itp.</li> <li>• charakteryzuje postacie z Wesela, zwracając uwagę na ich portrety psychologiczne i indywidualizację języka</li> <li>• wskazuje elementy symboliczne: osoby dramatu, przedmioty, sceny interpretuje je, wykorzystując konteksty historyczne, literackie i</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia, czym była młodopolska chłopomania i w jaki sposób odzwierciedliła się w dramacie</li> <li>• na podstawie dramatu ukazuje złożone relacje między chłopami a inteligencją, demaskując</li> <li>• mit solidaryzmu narodowego</li> <li>• interpretuje chocholi taniec, wskazując różne możliwe odczytania tej sceny</li> <li>• tworzy spójną interpretację Wesela jako dramatu o polskich sprawach, pisze pracę na ten temat</li> <li>• wyjaśnia, na czym polegała młodopolska synteza</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• wskazuje w Weselu cechy dramatu realistycznego i symbolicznego</li> <li>• (uwzględniając różne płaszczyzny dzieła)</li> <li>• na podstawie Wesela tworzy zbiorowy portret chłopów i inteligencji</li> <li>• analizuje sposób zastosowania dialektyzacji, zwraca uwagę na indywidualizację języka postaci</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• wypowiada się na temat przemian w teatrze końca XIX w., podkreślając wpływ Richarda Wagnera i dramaturgów skandynawskich</li> <li>• określa mistrzostwo języka Wesela</li> <li>• wskazuje aforyzmy i sformułowania, które się utrwały w języku potocznym</li> <li>• zabiera głos w dyskusji na temat „problemów polskich”</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• interpretuje Wesele jako rozrachunek z polskimi mitami chłopskimi, takimi jak: wieś</li> <li>• „bajecznie kolorowa”,</li> <li>• „raclawicka kosa”,</li> <li>• „chłop-król Piast”, „pawie pióra”, „krwawe zapusty” rabacji galicyjskiej itp.</li> <li>• prezentuje w interesujący sposób postać Stanisława</li> <li>• Wyspiańskiego jako „renesansową osobowość Młodej Polski”</li> <li>• wykorzystuje materiały samodzielnie znalezione w Internecie</li> <li>• charakteryzuje</li> </ul>
--	--	--	--	---	--

	artystyczne	<p>sztuk</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• charakteryzuje język okresu Młodej Polski, podaje przykłady typowe dla języka poezji, prozy i dramatu</li> <li>• porównuje język wybranych tekstów literackich okresu Młodej Polski, zwracając uwagę na dobór słownictwa, styl, składnię, obrazowanie</li> </ul>			<p>koncepcję „teatru ogromnego”, wskazując jego związek z młodopolską syntezą sztuk</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• omawia działalność Stanisława</li> <li>• Wyspiańskiego jako człowieka teatru, malarza, artysty plastyka, twórcy polichromii i witraży oraz sztuki użytkowej</li> </ul>
<b>Ważne kierunki w sztuce początków XX w. (Futuryzm, Dadaizm, Kubizm, Formizm, Ekspresjonizm)</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• wskazuje główne źródła zmian świadomości społecznej i artystycznej po I wojnie światowej (np. zmiany polityczne, rozwój techniki, nowe idee społeczne)</li> <li>• wyjaśnia termin: dwudziestolecie międzywojenne</li> <li>• określa ramy czasowe epoki</li> <li>• określa postawę twórczą reprezentowaną</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia główne tendencje i hasła związane z nowymi kierunkami w sztuce (np. aktywizm, zmiana, bunt, szybkość, rozwój cywilizacyjny, masowość, zwrot ku przyszłości, odejście od naśladowczego opisu rzeczywistości – antymimetyzm, deformacja, karykatura i groteska), krótko je komentuje i ilustruje</li> <li>• przykładami dzieł sztuki</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• wskazuje filozoficzne podstawy nowej sztuki (Nietzsche, Bergson, psychoanaliza Freuda)</li> <li>• wyjaśnia czym jest kultura masowa i wskazuje jej podstawowe obszary (np. tania książka, prasa, komedie slapstickowe)</li> <li>• gromadzi i przetwarza informacje</li> <li>• wykorzystuje multimedialne źródła informacji</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• omawia główne tezy Freuda</li> <li>• dostrzega związki między kierunkami awangardowymi w poezji i w innych dziedzinach sztuki (np. interpretuje</li> <li>• technikę kolażu, fotomontaż</li> <li>• krótko przedstawia początki filmu jako nowej dziedziny sztuki, wskazuje najważniejszych twórców, wymienia główne terminy itp. (np. Chaplin,</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• podejmuje dyskusję na temat elementów</li> <li>• mentalności sarmackiej u współczesnych Polaków</li> <li>• wie, czym był nurt ekspresjonistyczny w kinie i w teatrze)</li> <li>• określa chronologiczne granice modernizmu i postmodernizmu</li> <li>• porządkuje informacje w problemowe całości, buduje bazę danych</li> </ul>

	<p>przez artystę awangardowego – wymienia i krótko charakteryzuje kierunki artystyczne początków XX w.: futurizm, ekspresjonizm, surrealizm, dadaizm, kubizm, abstrakcjonizm</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia artystów dwudziestolecia międzywojennego</li> </ul>	<p>awangardowej, wskazuje charakterystyczne cechy tych dzieł</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>ogólnie wyjaśnia terminy: awangarda, modernizm, nowoczesność</li> <li>czyta ze zrozumieniem literaturę naukową i eseistyczną na temat sztuki, znajduje informacje związane z tematem</li> <li>buduje wypowiedzi na temat dzieł sztuki</li> </ul>		<p>Eisenstein, film ekspresjonistyczny, plany filmowe, montaż filmowy)</p>	
<p><b>Poezja Polski niepodległej: energia nowoczesności:</b>  <b>1.Uchwycić ruch i energię miasta.</b>  <b>Julian Tuwim:</b>  <i>Chrystus miasta, Do krytyków,</i></p> <p><b>Poeta wyzwolony z tradycji romantycznej.</b>  <b>Jan Lechoń:</b>  <i>Herostrates</i></p> <p><b>Nowe tematy-nowa estetyka-nowy język</b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>wyjaśnia termin: dwudziestolecie międzywojenne, interpretuje czytane wiersze, wnioskuje na podstawie analizy: określa sytuację liryczną, ja liryczne, ty (odbiorcę), bohatera, rozpoznaje środki stylistyczne</li> <li>podaje przyczyny nowego podejścia do twórczości</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia najważniejsze składniki mitu</li> <li>nowoczesności</li> <li>interpretuje czytane utwory: wskazuje na codzienność i sprawy „zwyczajne” jako tematy poetyckie, na nowego bohatera (szary człowiek i tłum), fascynację techniką i przestrzenią</li> <li>wielkomięską, witalność,</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>w czytanych wierszach wskazuje różnorodne środki stylistyczne i określa ich funkcje</li> <li>wskazuje motywy kulturowe (biblijne, romantyczne)</li> <li>wskazuje podobieństwa i różnice między ugrupowaniami poetyckimi dwudziestolecia międzywojennego</li> <li>wymienia i krótko</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>samodzielnie analizuje i interpretuje wiersze</li> <li>określa funkcje nawiązania ewangelicznego w wierszu Tuwima</li> <li>określa, jaka koncepcja poety i poezji zawarta jest w wierszach (unieważnienie modelu romantycznego)</li> <li>dostrzega zmiany w poezji Awangardy:</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>na podstawie czytanych utworów omawia przemiany i bogactwo postaw twórczych poetów (np. Juliana Tuwima)</li> <li>wskazuje na związek eksperymentów poetyckich Juliana Tuwima i pozarozumowym językiem futurystów rosyjskich</li> <li>przedstawia różne koncepcje poety</li> </ul>

<p><b>poetycki.</b></p> <p><b>Bruno Jasiński: <i>But w butonierce</i>, Julian Przybóś: <i>Na kołach, Wieczór</i>, Tadeusz Peiper <i>Miasto.Masa. Maszyna. (fr.)</i></b></p>	<p>poetyckiej dwudziestolecia międzywojennego (nastawienie na nowoczesność)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• opisuje postawy podmiotów lirycznych czytanych utworów</li> <li>• opisuje poetykę czytanych utworów,</li> <li>• wskazuje nowatorstwo formalne (np. język potoczny w wierszach skamandrytów,</li> <li>• „spiętrzoną” metaforę i</li> <li>• elipsę w wierszach Juliana Przybosa, odejście od rygorów wersyfikacyjno-składniowych itp.)</li> <li>• charakteryzuje warstwę brzmieniową (rytm) wierszy itp.</li> <li>• na podstawie czytanych wierszy I wiadomości z</li> </ul>	<p>dynamizm, odrzucenie tradycji i pochwałę cywilizacji, zachwyty nad nowymi wynalazkami i dziedzinami sztuki (np. gramofon, film) itp.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• w czytanych utworach wskazuje indywidualne, specyficzne dla poszczególnych twórców dwudziestolecia cechy i tematy (np. fascynację słowem i jego brzmieniem u Juliana Tuwima, nowe wymiary przestrzeni miejskiej w wierszach Tadeusza Peipera i Juliana Przybosa)</li> <li>• wyjaśnia krótko, jaką rolę w życiu literackim dwudziestolecia odgrywała kawiarnia literacka</li> <li>• przygotowuje argumenty do dyskusji na temat</li> </ul>	<p>opisuje postacie poetów z kręgu „Skamandra” i przedstawicieli Awangardy Krakowskiej (Juliana Przybosa), wymienia ich utwory, podaje najważniejsze wiadomości biograficzne, charakterystyczne cechy twórczości</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• charakteryzuje sytuację komunikacyjną publiczną i prywatną</li> <li>• wyjaśnia, na czym polega zjawisko stylizacji na język potoczny</li> <li>• omawia funkcję kolokwializacji w wierszach Juliana Tuwima</li> </ul>	<p>od „barbarzyńcy w mieście” do poety „słowiarza”; Juliana Przybosa – od fascynacji miastem do fascynacji pejzażami wiejskimi)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• wypowiada się na temat miasta, uwzględnia tekst</li> <li>• [Miasto w poezji], fragment manifestu Tadeusza Peipera, wybrane utwory poetyckie oraz konteksty, korzysta z różnych źródeł</li> <li>• omawia składnię oraz leksykę języka potocznego</li> </ul>	<p>(artyści) i poezji obecne w programach i utworach dwudziestolecia (np.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• „barbarzyńca”,</li> <li>• „kabaretowy prześmiewca”,</li> <li>• „poszukiwacz słowa”,</li> <li>• „eksperymentator w laboratorium sztuki”)</li> <li>• Dokonuje syntezy motywu miasta w literaturze różnych epok</li> </ul>
---	---	--	--	---	--

	<p>podręcznika, *a także samodzielnie wyszukanych informacji w różnych źródłach, prezentuje Skamandrytów i Awangardę Krakowską jako grupy poetyckie</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• omawia różne sposoby rozumienia języka potocznego, podaje przykłady</li> <li>• na wybranych przykładach omawia cechy stylu potocznego</li> <li>• rozpoznaje teksty w stylu potocznym</li> <li>• rozpoznaje związki frazeologiczne nacechowane emocjonalnie</li> </ul>	<p>skutków posługiwania się wulgaryzmami</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• rozpoznaje środki stylistyczne i określa ich funkcje</li> </ul>			
<p><b>Kto mówi, do kogo, o czym i w jaki sposób...</b>  <b>Elementy sytuacji komunikacyjnej i funkcje tekstu.</b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• określa pojęcie aktu komunikacji językowej,</li> <li>• wyjaśnia, czym jest sytuacja komunikacyjna, podaje przykłady,</li> <li>• wymienia elementy sytuacji</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• rozpoznaje funkcje tekstu (ilustruje je przykładami)</li> <li>• wie, że funkcja perswazyjna jest odmianą funkcji impresywnej, rozpoznaje funkcję perswazyjną w</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• rozpoznaje i określa funkcje języka (ilustruje je przykładami) poznawczą, komunikacyjną, społeczną</li> <li>• odróżnia odbiorcę (komunikatu)</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• przedstawia język jako uporządkowaną strukturę, określając relacje między jego jednostkami</li> <li>• definiuje akt komunikacji językowej, jego składowe, a także</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• tworzy teksty eksponujące określony rodzaj funkcji</li> <li>• wyjaśnia, czym jest funkcja metajęzykowa</li> </ul>

	<p>komunikacyjnej (komunikat, nadawca, odbiorca, kod, kontekst) i objaśnia je na przykładach</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>rozpoznaje funkcje tekstu</li> </ul>	<p>tekstach</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>wskazuje rodzaje tekstów o przewidzianych funkcjach</li> </ul>	<p>projektowanego od rzeczywistego</p>	<p>funkcje tekstu: informatywną, ekspresywną, impresyjną, poetycką</p>	
<p><b>Klasycyzm w dwudziestolecu międzywojennym:</b> np. <b>Leopold Staff</b> <i>Wysokie drzewa, Bonaccia, Harmonia,</i> <b>Julian Tuwim</b> <i>Sitowie, Zmęczenie</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>analizuje i interpretuje czytane wiersze</li> <li>określa ich nastrój i wskazuje tworzące go środki poetyckie</li> <li>analizuje budowę wersyfikacyjno-składniową utworów, słownictwo, środki stylistyczne</li> <li>wyjaśnia terminy: klasycyzm, klasyczny, wskazując różne ich znaczenia</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>analizuje i interpretuje czytane wiersze, wskazuje ich związek z klasycznym wzorcem poezji</li> <li>określa dziedzictwo kulturowe obecne w czytanych wierszach (nawiązania „śródziemnomorskie”, przywoływane dzieła sztuki, „rzecz czarnońska” itp.)</li> <li>odnajduje antyczny ideał harmonii, piękna i dobra moralnego</li> <li>wskazuje funkcjonowanie motywu harmonii w wierszach Leopolda Staffa, Juliana Tuwima,</li> <li>wskazuje i</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>przedstawia Leopolda Staffa jako odnowiciela nurtu klasycznego i klasyka poezji polskiej (przypomina utwory poznane wcześniej, wskazuje trwałe cechy postawy poetyckiej Leopolda Staffa)</li> <li>tłumaczy termin topos, podając przykłady,</li> <li>przedstawia rolę obecności toposów w poezji klasyków</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>wskazuje trwałość dziedzictwa poezji Jana Kochanowskiego, przywołuje wiersze Cypriana Norwida (powtórzenie) i Juliana Tuwima</li> <li>wyjaśnia obecność nurtu klasycznego w kulturze europejskiej (dokonuje syntezy materiału), wykorzystuje utwory poznane na lekcjach</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>porównuje postawę wobec współczesności XX-wiecznych poetów nurtu klasycznego z postawą artystów awangardowych</li> <li>wyjaśnia określenie „poeta kultury”</li> </ul>

		<p>interpretuje nawiązania kulturowe obecne w czytanych utworach (np. otium–negotium, motywy powrotu, topos sielanki)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>określa postawę poety i koncepcję poezji</li> </ul>			
<p><b>Proza realistyczna w dwudziestoleciu międzywojennym. „Przedwiośnie” Stefana Żeromskiego -czyli spór o idee.</b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>streszcza i opowiada fragmenty (wybrane wątki) Przedwiośnia,</li> <li>relacjonuje (opisuje) świat przedstawiony w powieści</li> <li>charakteryzuje przestrzeń powieściową ukazującą polską rzeczywistość (np.: przygraniczna wieś, do której przyjeżdża Cezary, Nawłóć, Chłodek, dzielnice Warszawy, marsz na Belweder)</li> <li>opisuje kreację głównego bohatera:</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>dostrzega i komentuje dialogową konstrukcję III części utworu (zderzenie równorzędnych racji w polemice Cezarego, Gajowca i Antoniego Lulka)</li> <li>wskazuje dwa typy narracji obecne w powieści (narrację auktorialną i personalną) i określa ich funkcje</li> <li>interpretuje Przedwiośnie jako powieść wyrastającą z rozczarowania pierwszymi latami niepodległości (wskazuje i komentuje właściwe fragmenty utworu)</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>określa, w jakich warunkach narodziła się polska powieść polityczna dwudziestolecia (np. zagrożenia kraju, bieda, zbyt wolno przeprowadzane reformy, rozczarowanie elitą polityczną, zagubiony etos patriotyczno-społeczny), wskazuje głównych jej twórców</li> <li>komentując postępowanie postaci powieściowych, wypowiada swój sąd na temat „wdrukowanego schematu postępowania”</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>wyjaśnia termin powieść polifoniczna i odnosi go do III części Przedwiośnia</li> <li>charakteryzuje poglądy polityczne i społeczne pisarza (np. konieczność zachowania niepodległości, likwidacja nędzy, potępienie komunizmu i rewolucji)</li> <li>przedstawia charakterystykę Cezarego Baryki, wskazując nawiązania romantyczne</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>analizuje język i styl, jakim Żeromski przedstawia opisy polskiej rzeczywistości</li> <li>wie, jakie kontrowersje wzbudzało Przedwiośnie i jakie oskarżenia wysuwano pod adresem autora; polemizuje z nimi, wykorzystując interpretację powieści i wiadomości z podręcznika</li> </ul>

	<p>przedstawia etapy jego dojrzenia i edukacji, określa jego przynależność pokoleniową, rewolucyjny rodowód, sposób widzenia polskiej rzeczywistości (konfrontacja marzeń z rzeczywistością), wydany przez niego sąd o Polsce itp.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• przedstawia poglądy różnych bohaterów na temat rewolucji</li> <li>• wyjaśnia metaforyczny sens tytułu powieści</li> <li>• streszcza i opowiada powieść</li> <li>• wykazuje się rozumieniem problematyki utworu oraz jej związku ze zjawiskami historycznymi i społecznymi epoki</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• odczytuje wymowę opowieści o szklanych domach w kontekście całej powieści</li> <li>• opracowuje wypowiedź polemiczną w stosunku do Cezarego Baryki</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• porównuje Nawłóć i Soplicowo (ew. inne znane sobie obrazy dworu ziemiańskiego)</li> </ul>		
--	--	--	--	--	--



<p><b>„Granica” Zofii Nalkowskiej jako powieść psychologiczno-obyczajowa</b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• rozpoznaje zasadę kompozycyjną powieści (inwersja czasowa)</li> <li>• przedstawia charakterystykę głównego bohatera Granicy;</li> <li>• interpretuje tytuł powieści, dostrzegając jego wieloznaczność (płaszczyzna psychologiczno-moralna, społeczno-polityczna, filozoficzna itp.)</li> <li>• charakteryzuje postaci</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• rozpoznaje zasadę kompozycyjną Granicy (inwersja czasowa) i określa jej funkcję (przedstawienie motywów działania oraz złożoności prawdy o człowieku)</li> <li>• analizuje drogę życiową Zenona i jego przemiany, wskazuje czynniki, które miały wpływ na moralne ukształtowanie się bohatera, jego cele, decyzje</li> <li>• formułuje własną ocenę postaci Zenona i ją uzasadnia; dostrzega tragizm bohatera</li> <li>• relacjonuje i komentuje refleksje narratora Granicy na temat ludzkiego życia</li> <li>• interpretuje tytuł powieści, dostrzegając jego wieloznaczność</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• wskazuje różne płaszczyzny interpretacji powieści (psychologiczno-moralną, polityczno-społeczną, filozoficzną) omawia je, odwołując się do treści utworu</li> <li>• przedstawia wydarzenia ukazane w powieści, z punktu widzenia różnych postaci (Zenona, Elżbiety, Justyny, pani Koliczowskiej) , wyciąga wnioski</li> <li>• zabiera głos w dyskusji na temat prawdy w życiu człowieka, relatywizmu ocen, istnienia obiektywnych norm moralnych</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• wypowiada się na temat prawdy w życiu człowieka, relatywizmu ocen, istnienia obiektywnych norm moralnych (odnosi swoje sądy do Granicy i innych utworów)</li> <li>• wyjaśnia, czym jest egocentryzm i jak przejawia się on w ocenach wydawanych przez postaci powieściowych</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• komentując postępowanie postaci powieściowych, wypowiada swój sąd na temat „wydrukowanego schematu postępowania”</li> <li>• wskazuje obecność w powieści motywu maski</li> <li>• przygotowuje mowę oskarżycielską lub obrończą Zenona Ziembiewicza, stosuje retoryczne zasady kompozycyjne</li> </ul>
--	---	--	--	---	--

<p><b>Groteska. Wobec tajemniczy istnienia. Bolesław Leśmian-czyli świat poznawany i odczuwany inaczej.</b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Przedstawia tematykę i problematykę wybranych wierszy Leśmiana, identyfikuje je, podając informacje o treści, gatunku, formie</li> <li>• na podstawie utworów Bolesława Leśmiana i wybranych dzieł sztuki wyjaśnia, czym jest groteska I jakie są jej cechy</li> <li>• interpretuje wiersze Bolesława Leśmiana, wnioskując na podstawie analizy (dokonanej pod kierunkiem nauczyciela)</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• opisuje charakter świata wykreowanego w wierszach, dostrzega jego symboliczny charakter i filozoficzne przesłanie</li> <li>• wskazuje specyfikę języka artystycznego Bolesława Leśmiana (rodzaje neologizmów i ich funkcje)</li> <li>• wskazuje w poznanych wierszach inspiracje ludowe</li> <li>• w czytanych wierszach wskazuje elementy humoru i ludowej groteski, określa ich funkcje</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• samodzielnie analizuje i interpretuje czytane wiersze Bolesława Leśmiana</li> <li>• przedstawia relacje między mikrokosmosem (dom, Drohobycz) i makrokosmosem (wszechświat, mit)</li> <li>• wyjaśnia, na czym polega filozoficzny charakter poezji Leśmiana</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia ogólnie, na czym polega związek poezji Bolesława Leśmiana z filozofią Bergsona (intuicja, pęd życiowy, natura tworząca, jaźń itp.)</li> <li>• określa stylistyczną i znaczeniową wartość neologizmów Leśmianowskich</li> <li>• rozpoznaje słowotwórczą budowę neologizmów Leśmiana, dzieli je na kategorie (np. według części mowy)</li> <li>• wskazuje podobieństwa i różnice w sposobie ujęcia natury w balladach Adama Mickiewicza i Bolesława Leśmiana</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• interpretuje czytane wiersze jako opowieści filozoficzne: o bycie, poznaniu, trudzie istnienia, dochodzeniu prawdy o świecie</li> <li>• na podstawie czytanych wierszy określa Leśmianowską koncepcję poety („poeta jako człowiek pierwotny”)</li> <li>• wskazuje związki poezji Bolesława Leśmiana z mitycznym pojmowaniem świata</li> </ul>
---	--	---	---	---	--

<p><b>Razem czy oddzielnie? O pisowni wyrazów i ich połączeń</b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• przedstawia zasady pisowni (partykuły trybu przypuszczającego z czasownikami, ze spójnikami i zaimkami, z innymi partykułami ,</li> <li>• przyimków złożonych , przedrostków, liczebnika „półtora”, elementów: „ćwierć” i „pół”, złożonych nazw miejscowości, podwójnych nazwisk</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Stosuje zasady pisowni, tworząc teksty własne i redagując teksty cudze</li> <li>• Wskazuje wyjątki od tych reguł</li> <li>• Zna i stosuje zasady odmiany liczebnika „półtora”</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Analizuje sytuacje, w których te same połączenia wyrazów (ciągi liter) pisane są raz łącznie, innym razem- rozdzielnie, uzasadnia je</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• uzasadnia pisownię połączeń wyrazów, odwołując się do zasad ortograficznych</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Rozstrzyga wątpliwości ortograficzne, korzystając z poradni internetowych oraz opinii na stronie Rady Języka Polskiego</li> </ul>
<p><b>Groteska. Wobec społeczeństwa I historii: Witold Gombrowicz <i>Ferdydurke</i></b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• streszcza (opowiada, relacjonuje) utwór</li> <li>• charakteryzuje bohaterów</li> <li>• ocenia obraz środowisk społecznych ukazanych w powieści: szkoła, dom (rodzina mieszczańska), dwór ziemiański</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• interpretuje fragmenty utworu, np. przebudzenie bohatera, zaprowadzenie go do szkoły, pojedynek Syfona z Miętusem</li> <li>• przedstawia bohatera, wskazując różne jego „ja” oraz określając role (formy), jakie zostają mu narzucone</li> <li>• ocenia wpływ, jaki</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• na podstawie sytuacji Józia ocenia sytuację człowieka uwikłanego w formę</li> <li>• wyjaśnia, jak można rozumieć Gombrowiczowską formę</li> <li>• podaje podstawowe informacje biograficzne o Gombrowiczu</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• określa gatunek utworu, zwracając uwagę na związki z powieścią łotrzykowską i powiastką filozoficzną</li> <li>• ocenia stylistyczną wartość elementów nonsensu, absurdu, deformacji</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• wskazuje na związek groteski (w języku i stylu powieści) z obrazem deformacji osobowości człowieka powstałej wskutek interakcji z innymi ludźmi w codziennych sytuacjach (np. w rodzinie Młodziaków)</li> <li>• wskazuje przykłady stylistycznego</li> </ul>

	<ul style="list-style-type: none"> <li>• wskazuje elementy groteski w utworze</li> <li>• interpretuje groteskową symbolikę części ciała (np. twarz-gęba, głowa walcząca z łydką)</li> </ul>	<p>na bohatera mają inni ludzie (a więc: w jaki sposób człowiek jest określany przez relacje międzyludzkie)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia symboliczny sens kolejnych uciezek Józia (ocenia, czy możliwe jest uwolnienie się człowieka od narzucanej mu formy)</li> <li>• wskazuje elementy parodii, groteski, karykatury, aluzje literackie i kulturowe; określa ich funkcje (np. kompromitacja określonych środowisk społecznych, zachowań, postaw)</li> <li>• wskazuje sformułowania charakterystyczne dla groteskowego kodu Witolda Gombrowicza i wyjaśnia ich sens (np. pupa, gęba,</li> </ul>			<p>dysonansu stosowanego przez autora, wyjaśnia jego mechanizm i funkcje</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• wskazuje aluzje kulturowe, określa ich funkcje</li> </ul>
--	---	--	--	--	---

		<p>łydka, patrzeć belfrem)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• analizuje język wybranych tekstów artystycznych z dwudziestolecia międzywojennego, zwraca uwagę na cechy składniowe, leksykę, nacechowanie stylistyczne, figury, tropy, elementy stylizacji, obrazowanie</li> </ul>			
<p><b>I co się pan tu tak pchasz na bezczela? Język potoczny</b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• definiuje termin język potoczny</li> <li>• wyjaśnia czym jest słownictwo potoczne, podaje przykłady</li> <li>• rozróżnia sytuacje komunikacyjne publiczne i prywatne, podaje przykłady</li> <li>• odróżnia słownictwo neutralne od słownictwa nacechowanego emocjonalnie</li> <li>• rozpoznaje</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• przedstawia różne znaczenia potoczności języka</li> <li>• charakteryzuje potoczny obraz świata, odwołując się do słownictwa i frazeologii</li> <li>• wskazuje nacechowanie emocjonalne słownictwa potocznego (podając przykłady z różnych obszarów znaczeniowych)</li> <li>• charakteryzuje potoczną frazeologię</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• rozpoznaje elipsę i anakolut</li> <li>• przedstawia charakterystyczne dla języka potocznego cechy słowotwórstwa</li> <li>• przedstawia charakterystyczne dla języka potocznego cechy składni</li> <li>• podaje najczęstsze cechy potocznej wymowy</li> <li>• rozróżnia pojęcie stylu, stylizacji</li> <li>• rozpoznaje stylizację na język potoczny w utworach literackich</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• uzasadnia, że język potoczny stanowi centrum polszczyzny, wskazuje różne przyczyny tego stanu rzeczy</li> <li>• uzasadnia, że słownictwo emocjonalne w języku potocznym służy głównie negatywnej ocenie człowieka</li> <li>• wykazuje wpływ języka mówionego na składnię w języku potocznym</li> <li>• wyjaśnia, czym są elipsa i anakolut,</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• definiuje terminy: wyrazy nacechowane stylistycznie, wyrazy potoczne, wyrazy pospolite, wulgaryzmy, wykazuje różnice między ich znaczeniami</li> <li>• definiuje termin kolokwializacja</li> </ul>

	słownictwo o charakterze wartościującym			uzasadnia, że są typowe dla języka potocznego	
<p><b>Katastrofizm lat 30. Wielkie kryzysy, widmo rewolucji i przecucie katastrofy czyli druga Awangarda i jej twórcy. Wizje Czechowicza i Gałczyńskiego „katastrofizm na wesolo”. Cz. Miłosz i zmierzch kultury Zachodu „O książce”</b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Wykazuje się znajomością i rozumieniem tematyki i problematyki wierszy</li> <li>Na podstawie czytanych wierszy określa nastroje lat 30. (rozczarowanie, niepewność, przecucie katastrofy)</li> <li>wyjaśnia, czym była tzw. Druga Awangarda, wymienia jej twórców, grupy poetyckie, pisma literackie (Żagary, Kwadryga)</li> <li>wskazuje katastroficzne wizje w wierszach Czechowicza</li> <li>interpretuje teksty Miłosza</li> <li>w wierszach Gałczyńskiego rozpoznaje</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Wykazuje się znajomością i rozumieniem tematyki i problematyki wierszy oraz ich związku ze zjawiskami historycznymi, społecznymi, i estetycznymi epoki</li> <li>Wskazuje polityczne i społeczne źródła nastrojów katastroficznych, znajduje ich odbicie w czytanych wierszach (kryzys ekonomiczny, nędza, bezrobocie, narodowe ruchy faszystowskie, widmo rewolucji, totalitaryzmy)</li> <li>Wskazuje cechy wspólne twórczości poetów Drugiej Awangardy (wizyjność, kreacyjność, katastrofizm)</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Podaje podstawowe informacje o wileńskich żagarystach (zwłaszcza o Miłoszu), wyjaśnia tytuł pisma</li> <li>W katastroficznych wierszach Czechowicza rozpoznaje osobisty mit poety wyrażający się w wizjach</li> <li>Interpretuje groteskowe utwory Gałczyńskiego w kontekście nastrojów katastroficznych lat 30.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Wyjaśnia jak na muzyczność wierszy Czechowicza wpływa brak wielkich liter i znaków przestankowych</li> <li>Rozpoznaje 13-zgłoskowiec i interpretuje jego wykorzystanie w wierszu Miłosza, wskazuje związaną z nim tradycję literacką</li> <li>Przedstawia sposób wykorzystania aluzji biblijnych w wierszu Gałczyńskiego</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Odczytuje głośno wiersze Czechowicza, interpretując je głosowo, uwzględnia elementy prozodyczne</li> <li>Komentuje występujące w wierszu Miłosza relacje między realnym czasem historycznym a biblijnym czasem apokalipsy, wyciąga wnioski</li> </ul>

	konwencję literacką (groteska, satyra)	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Rozumie pojęcie apokalipsy</li> </ul>			
<b>Pokolenie wojenne- czyli katastrofa spełniona w wierszach K.K. Baczyńskiego i T. Gajcego</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Wykazuje się znajomością i rozumieniem tematyki oraz problematyki wierszy oraz ich związku z wydarzeniami historycznymi</li> <li>• Interpretuje czytane wiersze, formułując wnioski na podstawie analizy</li> <li>• Wyodrębnia obrazy poetyckie</li> <li>• Określa kim jest podmiot liryczny (indywidualny i zbiorowy)</li> <li>• Wyjaśnia, w czym Baczyński postrzegał tragizm swego pokolenia</li> <li>• Wyjaśnia określenie "poeci spełnionej przepowiedni" lub „spełnionej apokalipsy”</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Wykazuje się znajomością i rozumieniem tematyki oraz problematyki wierszy oraz ich związku z wydarzeniami historycznymi, zjawiskami społecznymi i egzystencjalnymi epoki</li> <li>• Określa charakter przestrzeni ukazanej w wierszach, interpretuje wypełniające ją elementy</li> <li>• Rozpoznaje symboliczno-wizyjny charakter wierszy</li> <li>• Określa nastrój wierszy, środki stylistyczne oraz kompozycyjne, które go tworzą</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Na podstawie czytanych utworów przedstawia obraz wojny jako apokalipsy, uwzględnia poetykę wierszy (rozpoznaje cechy stylu ekspresjonistycznego)</li> <li>• Interpretuje zawarty w czytanych wierszach obraz wojny jako rozpadu ogólnoludzkiego porządku i upadku uniwersalnych wartości</li> <li>• Wskazuje, jak poeci wojenni pojmowali obowiązek moralny spoczywający na poecie i człowieku</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• W pogłębiony sposób przedstawia źródła tragizmu pokolenia wojennego wyrażonego w wierszach Baczyńskiego</li> <li>• Na podstawie czytanych wierszy przedstawia historiozofię poety</li> <li>• Analizuje i interpretuje czytane utwory</li> <li>• Wskazuje i interpretuje motywy symboliczne</li> <li>• Przedstawia wyłaniający się z czytanych wierszy syntetyczny obraz pokolenia, którego młodość przypadła na czas wojny</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Podaje informacje o podziemnym życiu literackim i kulturalnym na ziemiach polskich w czasie okupacji</li> <li>• Wie, jaką rolę przypisywali poeci okupacyjni artyście (organizator wyobraźni narodowej)</li> <li>• Charakteryzuje wizję trudnego człowieczeństwa zawartą w wierszach Baczyńskiego i Gajcego</li> </ul>
<b>Katyń - czyli pytania o sprawy ostateczne</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Interpretuje wiersz, wykorzystując</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Dostrzega i interpretuje obecną w</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Rozpoznaje cechy gatunkowe utworu</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Rozpoznaje w wierszu stylizację</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Orientuje się w literaturze łagrowej</li> </ul>

<p><b>(K. Hłakowiczówna „O, Boże...”)</b></p>	<p>wiadomości na temat tragedii Polaków na Wschodzie, łagrów sowieckich, Katynia</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Wskazuje środki stylistyczne</li> </ul>	<p>wierszu symbolikę chrześcijańską</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Wskazuje i interpretuje nawiązania do tradycji liryki religijnej</li> <li>• Wskazuje środki stylistyczne, określa ich funkcje</li> </ul>	<p>(lamentacja, litania) i określa ich funkcje</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Określa zadania, przed jakimi literatura i sztuka stanęła po wojnie, wskazuje tematy i problemy, z którymi musiała się zmierzyć</li> </ul>	<p>modlitewną, wskazuje tworzące ją środki językowe, określa ich funkcje</p>	<p>(np. J. Czapskim)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Wskazuje autorów i tytuły książek będących literackimi świadectwami zbrodni</li> </ul>
<p><b>Człowiek totalitarny-człowiek „zlagrowany”. Obóz koncentracyjny według T. Borowskiego. Wybrane opowiadania, np.: „Proszę państwa do gazu...”, „Ludzie, którzy szli”</b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Wykazuje się znajomością i rozumieniem tematyki oraz problematyki opowiadań</li> <li>• Streszcza, relacjonuje i komentuje wybrane opowiadania oświęcimskie Borowskiego</li> <li>• Przedstawia realia obozowe</li> <li>• Charakteryzuje Tadka i innych więźniów obozu</li> <li>• Wyjaśnia określenie: „człowiek zlagrowany”</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Wykazuje się znajomością i rozumieniem tematyki oraz problematyki wierszy oraz ich związku z wydarzeniami historycznymi, zjawiskami społecznymi i egzystencjalnymi epoki</li> <li>• Interpretuje opowiadania, opierając się na analizie tekstu (opisuje rzeczywistość obozową, analizuje ludzkie postawy i sposób ich przedstawienia)</li> <li>• Przedstawia realia</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Przedstawia wizję obozu opisana przez Borowskiego (wytwór kultury europejskiej, model państwa totalitarnego-kwintesencja systemu hitlerowskiego)</li> <li>• Na przykładzie Tadka i innych postaci charakteryzuje więźnia obozów hitlerowskich, wskazuje fragmenty świadczące o jego uprzedmiotowieniu</li> <li>• Odróżnia Tadka - bohatera literackiego od postaci pisarza</li> <li>• Charakteryzuje styl, jakim pisane są opowiadania i sposób prowadzenia narracji</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• W czytanych opowiadaniach wskazuje cechy dokumentu i literatury pięknej</li> <li>• Komentuje przedstawiony przez Borowskiego obraz więźnia obozów hitlerowskich</li> <li>• Wyjaśnia pojęcie mentalności obozowej, wskazuje jej zasady oraz odstępstwa od tych zasad, interpretuje je</li> <li>• Charakteryzuje język obozowy, wskazuje specyficzne słownictwo</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Rekonstruuje obraz natury ludzkiej wyłaniający się z opowiadań Borowskiego, konfrontuje go z obowiązującymi systemami wartości (uniwersalnych, chrześcijańskich)</li> <li>• Omawia kontrowersje jakie budziły opowiadania Borowskiego i wskazuje ich przyczyny</li> <li>• Wyjaśnia, jaki związek z przedstawioną wizją człowieka „urobionego” przez obóz ma behawiorystyczny styl opowiadań</li> </ul>



		obozowe, dostrzegając warstwę dokumentalną	(behawioryzm, styl lapidarny)		
<b>Prawda o łagrach. Ocalenie człowieczeństwa i wewnętrznej wolności G. Herling- Grudziński, „Inny świat”</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• streszcza, opowiada, relacjonuje fragmenty utworu w kontekście wiedzy historycznej i biografii autora,</li> <li>• wskazuje dokumentalny charakter książki</li> <li>• przedstawia metody fizycznego i psychicznego niszczenia ludzi w państwie sowieckim</li> <li>• charakteryzuje system obozów sowieckich jako obraz totalitaryzmu</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Wykazuje się znajomością i rozumieniem tematyki oraz problematyki powieści oraz jej związku ze zjawiskami historycznymi, politycznymi, filozoficznymi i egzystencjalnymi</li> <li>• rozpoznaje w powieści cechy pamiętnika, określa zasadę kompozycji i sposób prowadzenia narracji</li> <li>• szczegółowo analizuje i interpretuje wskazane fragmenty (np. studium męczeństwa Kostylewa)</li> <li>• interpretuje tytuł i motto powieści, formułuje główny problem i przesłanie utworu (ocalenie człowieczeństwa i</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• porównuje obraz człowieka w sytuacji ekstremalnej w opowiadaniach Borowskiego i Innym świecie</li> <li>• przedstawia „spór” Grudzińskiego z Borowskim</li> <li>• porównuje styl opowiadań Borowskiego (lapidarny) i „Innego świata” (więcej środków stylistycznych, epitety, metafory itd.)</li> <li>• interpretuje „Inny świat” jako wyraz odmowy poddania się złu</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• podaje podstawowe informacje</li> <li>• Herling-Grudzińskiego jako więźniów łagrów i wybitnym pisarzu emigracyjnym (a także o środowisku „Kultury” oraz jej znaczeniu)</li> <li>• wskazuje introspekcję jako metodę pisarską związaną z moralistycznym przesłaniem utworu</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• formułuje własne wnioski i sądy na temat różnych wizji „świata za drutami” oraz postaw ludzkich w sytuacji ekstremalnej, stosunku do cierpienia, wolności i zniewolenia</li> <li>• zabiera głos w dyskusji na temat sposobów pokazania zbrodni i ludobójstwa w literaturze oraz postaw wobec zła</li> </ul>

		wewnętrznej wolności, obraz człowieka, który nie chce się poddać złu i tragicznemu losowi)			
<b>Walka o godną śmierć. Literacki reportaż. H. Krall, „Zdążyć przed Panem Bogiem”</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• przedstawia faktograficzny charakter książki Krall, m.in. wyjaśnia, kim jest Edelman i jaką rolę odegrał w powstaniu w getcie warszawskim, jak wyglądało życie w getcie, jak przebiegało powstanie</li> <li>• na podstawie relacji Edelmana interpretuje wybuch powstania w getcie jako walkę o godną śmierć</li> <li>• wyjaśnia znaczenie słowa holocaust</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Wykazuje się znajomością i rozumieniem tematyki oraz problematyki utworu oraz jej związku z wydarzeniami historycznymi, politycznymi i egzystencjalnymi</li> <li>• wskazuje dwie płaszczyzny czasowe relacji Edelmana i określa, co je łączy</li> <li>• interpretuje tytuł utworu</li> <li>• wyjaśnia, dlaczego Edelman twierdzi, iż „nie nadaje się na bohatera” i odrzuca wszelkie sugestie heroizacji powstania w getcie</li> <li>• w utworze Krall wskazuje cechy reportażu</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Określa, które cechy zbliżają utwór do literatury pięknej, które zaś nadają mu wartość dokumentu</li> <li>• Porównuje opisy śmierci Żydów w getcie z literacką tradycją „pięknej” śmierci w walce</li> <li>• Charakteryzuje styl relacji Edelmana</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• na podstawie relacji Edelmana i materiałów zamieszczonych w różnych źródłach przedstawia tragedię getta warszawskiego i stosunek do niej Polaków</li> <li>• określa, jak Edelman łączy konwencję pięknego umierania z historią swojego pokolenia (przytacza cytaty)</li> <li>• określa sposób zapisania i przekazania doświadczeń czasu zagłady w znanych sobie utworach (synteza)</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• zbiera materiały do syntezy:</li> <li>• „Literackie świadectwa lat wojny</li> <li>• i okupacji – dokument czy literatura piękna?” (m.in. opracowuje bibliografię najważniejszych</li> <li>• pozycji i gromadzi wiadomości</li> <li>• ich autorach, wykorzystując informacje z podręcznika i znalezione samodzielnie w szkolnej</li> </ul>
<b>Krajobraz po</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Wykazuje się</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Wykazuje się</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• określa perspektywę</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• interpretuje wiersze</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• na podstawie wiersza</li> </ul>

<p><b>katastrofie, czyli pytanie: jak wrócić do świata żywych? Poezja Tadeusza Różewicza: „Ocalony”, „Termopile polskie”, „Lament”.</b></p>	<p>znajomością i rozumieniem tematyki oraz problematyki wierszy</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• określa, kim jest podmiot liryczny wypowiadający się w wierszach Różewicza</li> <li>• określa kim jest (w poezji Różewicza) człowiek, który ocalał z katastrofy</li> </ul>	<p>znajomością i rozumieniem tematyki oraz problematyki wierszy oraz ich związku z wydarzeniami historycznymi, zjawiskami społecznymi, filozoficznymi i egzystencjalnymi</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Interpretuje wiersze Różewicza, wykorzystując kontekst historyczny oraz kontekst literacki poznanych wcześniej utworów ukazujących człowieka i jego system wartości w sytuacji ekstremalnej</li> <li>• określa, kim jest podmiot liryczny wypowiadający się w wierszach Różewicza, identyfikuje go pokoleniowo, interpretuje jego anonimowość</li> <li>• wskazuje moralistyczny</li> </ul>	<p>oglądu wojny, okupacji, zbrodni w wierszach Różewicza (świat widziany „oczami ofiary”)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• charakteryzuje budowę i język artystyczny wierszy Różewicza, wyjaśnia jego ideowe przesłanie(odrzucenie zbędnej ekspresji, „mówienie ze ściśniętym gardłem”, wątpliwość, czy możliwa jest „sztuka po Oświęcimiu”</li> <li>• w wierszach Różewicza dostrzega zatarcie granicy między językiem poezji a językiem prozy, ilustruje je przykładami</li> </ul>	<p>Różewicza jako obraz samoświadomości człowieka ocalonego z zagłady</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• na podstawie czytanych wierszy wyjaśnia, na czym polega Różewiczowski system wersyfikacyjny</li> <li>• rozpoznaje cechy gatunkowe „Lamentu” (lamentacja), wskazuje tradycję literacką, interpretuje funkcję przekazu</li> <li>• w czytanych wierszach rozpoznaje motywy antyczne i biblijne oraz aluzje kulturowe</li> </ul>	<p>„Ocalony” charakteryzuje świat po katastrofie i sytuację człowieka, wykorzystuje kontekst dzieł sztuki (Szajna, Wróblewski)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia w jakim sensie bohater poezji Różewicza jest okaleczony, odwołuje się do treści wierszy, przytacza cytaty</li> </ul>
---	---	--	--	---	---

		wymiar utworów Różewicza (diagnoza rozpadu wartości, „poszukiwanie nauczyciela i mistrza”, który pomoże odbudować ład)			
<b>Literatura czy propaganda? Wprowadzenie do problemów kultury czasów stalinizmu.</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Wyjaśnia termin: socrealizm (realizm socjalistyczny)</li> <li>Podaje główne założenia i cechy sztuki socrealistycznej</li> <li>Wyjaśnia termin: indoktrynacja</li> <li>Wskazuje obszary życia i sztuki, w których panowała indoktrynacja, podaje przykłady</li> <li>Wyjaśnia termin: nowomowa</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Podaje główne założenia i cechy sztuki socrealistycznej, odnosi je do znanych sobie tekstów kultury (poezja, plakat, malarstwo, piosenki)</li> <li>Przedstawia (syntetycznie) warunki polityczne i społeczne w różnych okresach PRL-u i ich wpływ na sztukę tego czasu (naciski polityczne, indoktrynacja, propaganda, cenzura, zakłamywanie rzeczywistości, przemilczanie niewygodnych tematów, aluzyjność” w okresie późniejszym – nurt opozycji)</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Wyjaśnia jak „prostowano historię”</li> <li>Określa, czym był kult jednostki, odnajduje jego przejawy w znanych tekstach kultury (np. plakacie socrealistycznym)</li> <li>Wyjaśnia termin: nowomowa w odniesieniu do języka władzy totalitarnej, przedstawia jej przykłady, określa reguły, uzasadnia szkodliwość społeczną</li> <li>Wyjaśnia, jakie zmiany wprowadziła tzw. Odwilż (literatura obrachunkowa, aluzje polityczne, upowszechnienie utworów Sławomira Mrożka, Jerzego Andrzejewskiego, Ryszarda</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Interpretuje przykładowe plakaty socrealistyczne, wskazując w nich środki indoktrynacji</li> <li>Oceni, jaki wpływ miała nowomowa na język literatury i świadomość społeczeństwa</li> <li>Podaje podstawowe informacje o Pokoleniu ‘56</li> <li>Przedstawia najważniejsze osiągnięcia polskiej szkoły filmowej</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Określa, jak socrealizm zdominował wyobraźnię zbiorową Polaków (nowy panteon bohaterów, kult jednostki)</li> <li>Określa miejsce w literaturze PRL-u takich twórców, jak Marek Nowakowski, Leopold Tyrmand, Marek Hłasko („wolność na peryferiach”)</li> </ul>

<p><b>Przeróżająca wizja przyszłości w świecie walczących totalitaryzmów. Antyutopia polityczno-społeczna G. Orwella „Rok 1984”.</b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Streszcza, opowiada, relacjonuje utwór</li> <li>• Wyjaśnia termin: antyutopia</li> <li>• Rozpoznaje sposoby kreowania świata: określa czas i miejsce wydarzeń, przedstawia i charakteryzuje głównego bohatera i inne postacie</li> <li>• Przedstawia opisany w utworze wygląd Londynu i codzienne życie jego mieszkańców</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Wyjaśnia, czym był kult jednostki</li> <li>• Wykazuje się znajomością i rozumieniem tematyki oraz problematyki powieści oraz ich związku z wydarzeniami historycznymi, zjawiskami społecznymi, filozoficznymi i egzystencjalnymi</li> <li>• Wskazuje cechy gatunkowe powieści, rozpoznaje w niej antyutopię</li> <li>• Przedstawia akcję, wątki i główne motywy</li> <li>• Określa sposób prowadzenia narracji</li> <li>• Wypowiada się na temat konwencji literackiej powieści: ocenia, czy jest realistyczna czy fantastyczna, podaje argumenty</li> <li>• Opisuje sytuację mieszkańców</li> </ul>	<p>Kapuścińskiego)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Wyjaśnia termin: antyutopia, wykorzystuje wiedzę o utopiach oświeceniowych</li> <li>• Charakteryzuje sytuację geopolityczną przedstawionego w utworze świata przyszłości (totalitarne mocarstwa toczące wojny)</li> <li>• Przedstawia ideologie świata przyszłości, dostrzega w nich polityczne aluzje</li> <li>• Przedstawia sposoby zniewalania człowieka w totalitarnym państwie Oceanii, m.in. przez redukcję języka i stosowanie nowomowy</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Wyjaśnia pojęcie myślozbrodnia, odwołuje się do „myślozbrodni” Winstona</li> <li>• Wyjaśnia określenie „nowomowa” i podaje jej przykłady</li> <li>• Wskazuje źródła tragizmu głównego bohatera, opisuje jego przemiany</li> <li>• Rekonstruuje obraz życia w Oceanii narzucany przez propagandę, ocenia jego funkcję polityczną</li> <li>• Przedstawia strukturę społeczeństwa Oceanii, charakteryzując jego warstwy (sprawujący władzę, urzędnicy niższego szczebla, proletariat)</li> <li>• Określa, jaką rolę w państwie Wielkiego Brata odgrywają propaganda i aparat przemocy</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Określa perspektywę prowadzenia narracji i wpływ tej perspektywy na przedstawiany obraz świata</li> <li>• Interpretuje utwór, wykorzystując różne konteksty, m. in. wskazuje analogie historyczne ( do państwa opisanego w powieści)</li> <li>• Zna Orwellovskie pochodzenie takich sformułowań, jak: nowomowa, Wielki Brat, prostowanie przeszłości</li> </ul>
--	--	---	---	--	--

		<p>Oceanii, rozpoznając w nim cechy społeczeństwa w państwie totalitarnym (ideologia, kontrola, inwigilacja, zniewolenie, fałszowanie historii, głoszenie sprzecznych poglądów, propaganda)</p>		<ul style="list-style-type: none"> <li>Wyjaśnia, na czym polegało prostowanie języka, podaje przykłady z powieści</li> </ul>	
<p><b>Literatura w kraju i na emigracji. Obraz czasu zapisany w dziennikach (Leopold Tyrmand „Dziennik 1954”)</b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Ogólnie przedstawia dwa nurty polskiej literatury (krajowa i emigracyjna)</li> <li>Wyjaśnia, dlaczego po II wojnie światowej polska literatura rozwijała się na emigracji</li> <li>Relacjonuje treść czytanych fragmentów</li> <li>Określa, jaki obraz świata stworzonego przez władze komunistyczne wylania się z czytanych fragmentów</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Wskazuje różne sposoby dążenia do ocalenia wolności twórcy</li> <li>„na peryferiach” (L. Tyrmand, M. Hłasko),</li> <li>Na emigracji (A. Bobkowski, skamandryci, W. Gombrowicz, Cz. Miłosz)</li> <li>Relacjonuje treść czytanych fragmentów, określa tematykę zapisków i problematykę, której dotyczy osobista refleksja autorów</li> <li>W czytanych utworach rozpoznaje</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>W czytanych utworach rozpoznaje gatunkowe cechy dziennika, uzasadnia adekwatność gatunku do podejmowanej tematyki i funkcji utworów</li> <li>Dostrzega w czytanych tekstach elementy humoru, sarkazmu, ironii, wyjaśnia ich funkcje</li> <li>Rozpoznaje faktograficzny charakter dziennika Tyrmanda, wykorzystuje lekturę jako źródło informacji o życiu codziennym w PRL-u w latach 50.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Przedstawia sytuację pisarza w państwie komunistycznym, wykorzystuje informacje z dzienników (np. przedstawienie sytuacji Z. Herberta w zapiskach Tyrmanda)</li> <li>Podaje najważniejsze informacje o literaturze emigracyjnej, ocenia znaczenie „Kultury” paryskiej</li> <li>Podaje informacje biograficzne o autorze</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Charakteryzuje styl każdego z autorów, wskazuje charakterystyczne środki językowe i stylistyczne</li> <li>Na podstawie czytanych fragmentów dziennika uzasadnia jego decyzję pozostania na emigracji</li> </ul>

		<p>gatunkowe cechy dziennika</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Dostrzega w czytanych tekstach elementy humoru, sarkazmu, ironii</li> </ul>			
<p><b>Poeta przeciw zniewoleniu umysłów. „Zniewolony umysł” (fr.) Czesława Miłosza.</b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Streszcza, relacjonuje utwór (poznane fragmenty)</li> <li>• Rekonstruuje biografię bohatera filmu Wajdy</li> <li>• Charakteryzuje Mateusza Birkuta i Agnieszkę, określa ich postawę wobec rzeczywistości</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Wykazuje się znajomością i rozumieniem tematyki oraz problematyki utworu oraz ich związku z wydarzeniami historycznymi, zjawiskami społecznymi, politycznymi, kulturowymi i egzystencjalnymi</li> <li>• Charakteryzuje cechy gatunkowe i język utworu, rozpoznaje esej</li> <li>• Przedstawia tematykę i problematykę filmu A. Wajdy, wykorzystuje potrzebne konteksty</li> <li>• Rekonstruuje biografię bohatera filmu Wajdy, wyjaśnia na czym polega</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Odczytuje paraboliczny charakter utworu, odnosi go do sytuacji intelektualistów w czasach stalinowskich, rozpoznaje aluzje polityczne</li> <li>• Wyjaśnia funkcję metafory „pigulek szczęścia”</li> <li>• Wyjaśnia, na czym polega postawa nazwana przez Miłosza Ketmanem</li> <li>• Zabiera głos w dyskusji na temat konformizmu, prawdy, obrony wolności w państwie totalitarnym</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Wyjaśnia, jaki wpływ na twórców miała marksistowska „pigulka szczęścia”</li> <li>• odczytuje zawartą w utworze parabolę czterech pisarzy ukrytych pod pseudonimami greckich liter</li> <li>• odczytuje esej jako traktat moralny (wyjaśnia znaczenie tego terminu)</li> <li>• redaguje recenzję obejrzanego filmu</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• redaguje wypowiedź argumentacyjną (referat, prezentację) na temat: „Sztuka w służbie propagandy” na podstawie poznanych utworów i informacji znalezionych w różnych źródłach</li> <li>• wskazuje i interpretuje środki filmowe zastosowane w filmie A. Wajdy (na przykładzie wybranych scen).</li> </ul>

<p><b>Cały naród rozumie i popiera istniejące potrzeby... Od nowomowy do neonowomowy.</b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Wyjaśnia określenie „nowomowa” i podaje jej przykłady</li> <li>• Przedstawia (opisuje) obraz świata i człowieka wykreowany przez komunistyczną nowomowę</li> <li>• Wyjaśnia znaczenie i pochodzenie terminu „homo sovieticus”</li> </ul>	<p>reprezentatywność jego losów</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Wyjaśnia określenie „nowomowa” i podaje jej przykłady, objaśnia jej funkcje</li> <li>• Wyjaśnia terminy (podając przykłady): perswazja, manipulacja, propaganda, indoktrynacja</li> <li>• Rozpoznaje w tekstach językowe cechy neonowomowy (gotowe schematy językowe, zapożyczenia z angielskiego, zmiana znaczeń słów)</li> <li>• Charakteryzuje chwytły językowe stosowane w reklamie</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Wyjaśnia i objaśnia (na przykładach) funkcje nowomowy: perswazyjną, zakłócającą, rytualną, kontrolną, magiczną</li> <li>• Przedstawia przemiany językowe po 1989 roku (neonowomowę)</li> <li>• Wymienia językowe cechy polskiej nowomowy (formy czasowników, wielkie kwantyfikatory, konstrukcje o charakterze postulatycznym, określenia wojenne, nadawanie wyrazom nowych znaczeń i nowego nacechowania stylistycznego)</li> <li>• Przedstawia cele i cechy języka reklamy</li> <li>• Analizuje etyczne aspekty reklamy (na konkretnych przykładach)</li> <li>• Przedstawia cele i cechy języka polityki</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Ocenia, jaki wpływ miała nowomowa na język literatury i świadomość społeczeństwa</li> <li>• Zna Orwellofskie pochodzenie określenia: nowomowa</li> <li>• Znajduje przykłady nowomowy w prasie (publicystyce) współczesnej</li> <li>• Uzasadnia (na przykładach), że komunistyczna nowomowa kreowała uproszczony czarno-biały obraz świata</li> <li>• Charakteryzuje polską nowomowę pod względem językowym, omawia jej cechy językowe</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Wskazuje związki między perswazją i manipulacją oraz propagandą, wskazuje różnice pojęć</li> <li>• Rozróżnia pragmatyczny i etyczny wymiar obietnic składanych w tekstach reklamy (na konkretnych przykładach)</li> <li>• Rozpoznaje perswazję i manipulację w języku polityki (na przykładach konkretnych tekstów)</li> </ul>
---	---	---	--	---	---



<p><b>Wypracowanie/ dłuższa wypowiedź na temat</b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• tworzy dłuższą wypowiedź pisemną i ustną na temat</li> <li>• wie, czym jest estetyka wypowiedzi</li> <li>• dba o estetykę własnych wypowiedzi – pisemnych i ustnych</li> <li>• dostrzega w wypowiedziach własnych i cudzych błędy językowe, poprawia je</li> <li>• określa podstawowe typy błędów językowych</li> <li>• odwołuje się do tekstów kulturowych</li> <li>• stara się budować wypowiedzi o wyższym stopniu złożoności</li> <li>• nie zawsze stosuje w nich podstawowe zasady logiki i retoryki</li> <li>• próbuje zwiększać własną</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia, jaka jest norma składniowa współczesnej polszczyzny i kiedy</li> <li>• następuje jej naruszenie (na przykładzie konkretnych wypowiedzi)</li> <li>• wyjaśnia, jaka jest norma fleksyjna współczesnej polszczyzny i kiedy</li> <li>• następuje jej naruszenie (na przykładzie konkretnych wypowiedzi)</li> <li>• próbuje w wypowiedziach stosować podstawowe zasady logiki i retoryki</li> <li>• zwraca uwagę na własną kompetencję językową</li> <li>• stara się stosować w analizie podstawowe</li> <li>• pojęcia z zakresu poetyki</li> <li>• stara się poznać</li> <li>• niezbędne dla literatury fakty z</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• analizuje przyczyny błędów językowych pojawiających się w pracach uczniowskich</li> <li>• na ogół buduje wypowiedzi o wyższym stopniu</li> <li>• złożoności</li> <li>• na ogół stosuje w nich podstawowe zasady logiki i retoryki</li> <li>• ma świadomość własnej kompetencji językowej</li> <li>• na ogół stosuje w analizie podstawowe pojęcia z zakresu poetyki</li> <li>• w interpretacji tekstu na ogół wykorzystuje wiedzę o kontekstach, w jakich może być on odczytywany</li> <li>• na ogół poznaje niezbędne dla literatury fakty z historii literatury i innych dziedzin humanistyki</li> <li>• na ogół odczytuje rozmaite sensy dzieła</li> <li>• dokonuje interpretacji</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• interpretuje błąd językowy jako naruszenie normy</li> <li>• wyjaśnia, czym jest norma językowa, a czym uzus</li> <li>• buduje wypowiedzi o wysokim stopniu złożoności</li> <li>• stosuje w nich podstawowe zasady logiki i retoryki</li> <li>• stosuje w analizie podstawowe pojęcia z zakresu poetyki</li> <li>• w interpretacji tekstu wykorzystuje wiedzę o kontekstach, w jakich</li> <li>• może być on odczytywany</li> <li>• poznaje niezbędne dla literatury fakty z historii literatury i innych dziedzin humanistyki</li> <li>• odczytuje rozmaite sensy dzieła</li> <li>• dokonuje interpretacji porównawczej</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• rozróżnia pojęcie błędu językowego i zamierzonej innowacji językowej, poprawności i stosowności wypowiedzi</li> <li>• rozpoznaje i poprawia różne typy błędów językowych</li> <li>• stosuje zróżnicowane formy wypowiedzi</li> <li>• sprawnie redaguje teksty własne i cudze</li> <li>• tworzy wypowiedzi pisemne zgodnie z wyznacznikami gatunkowymi, poprawne pod względem kompozycji, spójności wypowiedzi oraz języka</li> <li>• odznacza się dojrzałością sądów i samodzielnością myślenia</li> <li>• odznacza się swadą językową</li> </ul>
--	---	---	--	---	--

	<p>kompetencję językową</p> <ul style="list-style-type: none"><li>• nie zawsze poprawnie stosuje w analizie podstawowe pojęcia z zakresu poetyki</li><li>• w interpretacji tekstu stara się wykorzystywać wiedzę o kontekstach, w jakich może być on odczytywany</li><li>• próbuje poznać niezbędne dla literatury fakty z historii literatury i innych dziedzin humanistyki</li><li>• próbuje odczytać rozmaite sensy dzieła</li><li>• podejmuje próbę dokonania interpretacji porównawczej</li><li>• czyta ze zrozumieniem teksty publicystyczne</li><li>• wykorzystuje w</li></ul>	<p>historii literatury i innych dziedzin humanistyki</p> <ul style="list-style-type: none"><li>• stara się odczytać rozmaite sensy dzieła</li></ul>	<p>porównawczej</p>		
--	---	---	---------------------	--	--

	odpowiedzi na pytania				
	<ul style="list-style-type: none"><li>wiedzę z zakresu języka</li></ul>				

**Nauczyciel ocenia sprawdziany i kartkówki wg następującej skali:**

100% celujący

97 – 99% + bardzo dobry

87 – 96% bardzo dobry

84 – 86 + dobry

74 – 83% dobry

71 – 73% + dostateczny

60 – 70% dostateczny

57 – 59% +dopuszczający

46 - 56% dopuszczający

45% i poniżej niedostateczny

**Nauczyciel ocenia pracę z tekstem, wypracowanie i wypowiedź monologową wg następującej skali:**

96 – 100% celujący

86 – 95% bardzo dobry

73 – 85% dobry

51 – 72% dostateczny

30 – 50% dopuszczający

29% i poniżej niedostateczny